

УДК 2.378.1(477)

DOI <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2025.20.20>

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА ПРОГРАМА «КИЇВСЬКЕ ХРИСТІЯНСТВО» ЯК
БОГОСЛОВСЬКА ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА: ПРАКТИКА
ВИКОРИСТАННЯ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ АКАДЕМІЇ ІВАНА
ЗОЛОТОУСТОГО
(ДОПОВІДЬ У ФОКУС-ГРУПІ «КИЇВСЬКЕ ХРИСТІЯНСТВО»
ВСЕЦЕРКОВНОГО ФОРУМУ «БОГОСЛОВ'Я УГКЦ В ХХІ СТОЛІТТІ:
ЗНАКИ ЧАСУ І НАДІЇ», 26–28 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ)**

Ольга (с. Андрея) МАСЛІЙ

кандидат історичних наук, доцент,

*доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, другий заступник
директора і науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії
Церкви,*

*ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: andrea.zsm@gmail.com

ORCID: [0000-0001-9878-7128](https://orcid.org/0000-0001-9878-7128)

Руслан ДЕЛЯТИНСЬКИЙ

кандидат історичних наук, доцент,

*завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, перший заступник
директора і науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії
Церкви*

*ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: r.deliatynskyi@ukr.net

ORCID: [0000-0002-6020-7666](https://orcid.org/0000-0002-6020-7666)

Бібліографічний опис статті: Маслій О. (с.А.), Делятинський Р. (2025). Науково-дослідна програма «Київське християнство» як богословська історична спадщина: практика використання в Івано-Франківській академії Івана Золотоустого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія. 20, 271–279.* <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2025.20.20>

Olha (s. Andreia) MASLII

Candidate of Historical Sciences, Docent,

*Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Disciplines,
Second Deputy Director and Research Fellow of the Research Institute of Church
History,*

PHEI «Ivano-Frankivsk Academy of Ivan Zolotoustyj»,

Sofron Mudryy str., 22, 76019, Ivano-Frankivs'k, Ukraine

e-mail: andrea.zsm@gmail.com

ORCID: [0000-0001-9878-7128](https://orcid.org/0000-0001-9878-7128)

Ruslan DELIATYNSKYI

Candidate of Historical Sciences, Docent,

*Head of the Department of Social and Humanitarian Disciplines, First Deputy
Director and Research Fellow of the Research Institute of Church History,*

PHEI «Ivano-Frankivsk Academy of Ivan Zolotoustyj»,

Sofron Mudryy str., 22, 76019, Ivano-Frankivs'k, Ukraine

e-mail: r.deliatynskyi@ukr.net

ORCID: [0000-0002-6020-7666](https://orcid.org/0000-0002-6020-7666)

**SCIENTIFIC RESEARCH PROGRAM “KYIV CHRISTIANITY” AS A
THEOLOGICAL HISTORICAL HERITAGE: THE PRACTICE OF USING
IVAN ZOLOTOSTY AT THE IVAN-FRANKIVSK ACADEMY
(REPORT TO THE FOCUS GROUP “KYIV CHRISTIANITY” OF THE ALL-
CHURCH FORUM “UGCC THEOLOGY IN THE 21ST CENTURY: SIGNS OF
THE TIMES AND HOPE”, SEPTEMBER 26–28, 2025)**

Наша Івано-Франківська академія Івана Золотоустого не має безпосереднього відношення до підготовки серії видань науково-дослідної програми «Київське християнство». Але ми активно використовуємо академічними напрацюваннями фахівців з богословських, канонічних і соціокультурних джерел передання Київської митрополії, а також, як зазначається у інтерпретації теми, «рецепції в слов'янських землях унійної ідеї».

З метою організації наукової роботи науково-педагогічних працівників ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого» було засновано три науково-дослідні інститути: Інститут канонічного права, Інститут історії Церкви та Інститут капеланства і родини. Як наукова співробітниця науково-дослідного інституту історії Церкви ІФАІЗ хочу на прикладі його діяльності проаналізувати, як саме ми імплементуємо напрацювання «Київське християнство» в освітню та наукову діяльність.

Три найважливіші складові:

1. Освітньо-професійна програма «Богослов'я» за першим (бакалаврським) і другим (магістерським) рівнями вищої освіти.

Так, майже всі (або окремі з них) видання науково-дослідної серії «Київське християнство» вказані у переліку основної та рекомендованої літератури у робочих програмах (силабусах) з навчальних дисциплін для студентів освітнього рівня бакалавра, зокрема, таких як «Історія філософії», «Філософія», «Релігія і культура», «Релігія і політика», «Історія християнства в Україні», а також за освітнім рівнем магістра – з навчальних дисциплін «Актуальні питання історії Церкви в Україні» та «[Історія Церкви в Україні: регіональні аспекти](#)».

Для прикладу проаналізуємо детальніше використання видань цієї серії при викладанні двох навчальних дисциплін: для ОР бакалавра – «Історія християнства в Україні»; для ОР магістра – «[Історія Церкви в Україні: регіональні аспекти](#)» (таблиця 1).

№	Тема (лекційна чи практична)	Видання «Київського християнства»
Дисципліна «Історія християнства в Україні» для ОР бакалавра		
1	«Історія християнства в Україні» як навчальна дисципліна. Вступ.	Ознайомлення студентів із програмою «Київське християнство»
2	Початки християнства на українських землях (I – IX ст.)	ерм. Юстин Бойко, студит. Святий Климент Римський в агіографічних та літургійних церковнослов'янських рукописах. – Львів: Український католицький університет, 2020. – 584 с. + 24 іл. (Серія «Київське християнство», т. 20).
3	Християнство в умовах політичної роздробленості Русі та монголотатарського завоювання (XII – XIII ст.)	Духовна спадщина Давнього Галича: Науково-популярний збірник. Львів; Івано-Франківськ: Вид-во УКУ, 2018. 168 с. + 17 іл. (Серія "Київське християнство", т. 12).
4	Київська митрополія та її митрополити у XV – XVI ст.	Назар Заторський. «Послання Мисаїла до папи Сикста IV» 1476 року: реконструкція архетипу. Львів: УКУ, 2018. 588 с. (Серія «Київське християнство», т. 15).
5	Унія та православ'я на українських землях першої половини XVII ст.	Святий Йосафат Кунцевич: документи і дослідження (до 400-ліття мученицької смерті) / упоряд.: Іван Альмес, Олег Дух. Львів: Вид-во УКУ, 2024. (Серія «Київське християнство», т. 33).
6	Унія та православ'я на українських землях першої половини XVII ст.	Ігор Скочияс. "Slavia Unita" в історії та культурі Київської митрополії кінця XVI – XVIII ст. / вст. ст. Максима Яременка; упоряд.: Оксана Вінниченко, Олексій Вінниченко, Ірина Скочияс, Ярослав Федорук, Максим Яременко. Львів – Київ: Український католицький університет, 2024. xvi + 840 с. (Серія "Київське християнство", т. 34).
7	Унія та православ'я на українських землях першої половини XVII ст.;	Собори Київської архієпархії XV–XVIII століть: документи і матеріали / заг. ред. та істор. нарис Ігоря Скочияса; упоряд.

	Унійна Церква у другій половині XVII – XVIII ст.	Дарії Сироїд, Ігоря Скочиляса та Ірини Скочиляс. – Львів: Український католицький університет, 2022. – ссxxx + 418 с. – (Серія «Київське християнство», т. 14).
8	Замойський собор 1720 р.	Замойський провінційний собор Руської Унійної Церкви 1720 року, кн. 1: Діяння та постанови / упоряд. Р. Паранько, Іг. Скочиляс, Ір. Скочиляс. – Львів: Український католицький університет, 2021. – с + 804 с. – (Серія «Київське християнство», т. 23). Замойський провінційний собор Руської Унійної Церкви 1720 року: у 2 т., 3 кн. / упоряд. І. Альмес, Д. Сироїд, Іг. Скочиляс, Ір. Скочиляс, М. Тупиця, Т. Шманько, кн. 2: Документи та дослідження; кн. 3: Наукові студії. Львів: УКУ 2025. (Серія «Київське християнство», т. 35).
9	Релігійне життя на українських землях в Австрійській монархії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	Поділ Київської та піднесення Галицької унійних митрополій: Документи та матеріали ватиканських архівів (1802–1808 роки) / Упорядкування, вступ і коментарі Вадима Ададунова. Львів: Видавництво УКУ, 2019. 256 с. (Серія „Київське християнство”, т. 19).
10	Роль Греко-католицької Церкви у національному відродженні Галичини XIX ст.	Дух О. Превелебні панни: Жіночі чернечі спільноти Львівської та Перемишльської єпархій у ранньомодерний період. Львів: В-во УКУ, 2017. 752 с.: іл., табл., карти + 7 карт.(Серія «Київське християнство», т. 5).
11	Роль Греко-католицької Церкви у національному відродженні Галичини XIX ст.	Іван Альмес. Від молитви до освіти: Історія читання ченців Львівської єпархії XVII–XVIII ст. Львів: Український католицький університет 2021. 588 с. (Серія «Київське християнство», т. 26)
Дисципліна «Історія Церкви в Україні: регіональні аспекти» для ОР магістра		
1	Вступ до дисципліни «Історія Церкви в Україні: регіональні аспекти»	Ознайомлення студентів із серією видань науково-дослідної програми «Київське християнство»

2	Розвиток історіографії історії Церкви в Україні: основні етапи та здобутки	Дашкевич Я. Україна на перехресті світів: релігієзнавчі й соціокультурні студії / Упоряд. Л. Моравська, І. Скочиляс. Львів: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Видавництво УКУ, 2016. xlvі + 602 с. + 8 с. іл.
3	Проблема християнізації України, формування та розвитку ієрархічної організаційної структури Київської Церкви (I–XVI ст.) в новітній історіографії.	Скочиляс І. “Дар любові”: куниче (катедрастик) у Київській митрополії XIII–XVIII століть. Львів: Вид-во УКУ, 2013. 160 с. (Серія «Київське Християнство», т. 1). Анджей Гіль, Ігор Скочиляс. Володимирсько-Берестейська єпархія XI–XVIII століть: історичні нариси. Львів: Вид-во Львівської політехніки 2013. 288 с. [Серія «Київське християнство», т. II, серія «Монографії», 2]. Скочиляс І., Фрис В. Духовна спадщина Давнього Галича: науково-популярний збірник. Львів – Івано-Франківськ: Вид-во УКУ, 2018. 168 с. + 17 іл. (Серія «Київське християнство», т. 12). Заторський Н. «Послання Мисаїла до папи Сикста IV» 1476 року: реконструкція архетипу. Львів: УКУ, 2018. 588 с. (Серія «Київське християнство», т. 15).
4	Берестейська унія 1596 р. та особливості розвитку Православної та Уніатської / Греко-Католицької Церков наприкінці XVI – у першій половині XX ст.: дискурс новітньої історіографії.	Білик В., Карліна О. Жива спільнота в імперському світі: Луцька греко-унійна єпархія кінця XVIII – першої третини XIX століть. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2018. 304 с. (серія „Київське християнство”, т. 13). Богословський трактат Кирила Транквіліона Ставровецького «Зерцало богословії» (Почаїв 1618): Факсимільне видання, транслітерація тексту і наукове дослідження / відпов.ред. В. Мойсієнко.

		Львів: В-во УКУ, 2021. 616 с. (Серія «Київське християнство», т. 24). Замойський провінційний собор Руської Унійної Церкви 1720 року. Кн. 1: Діяння і постанови / упоряд. Р. паранько, Іг. Скочияс, Ір. Скочияс. Львів: УКУ, 2021. 804 с. (Серія «Київське християнство», т. 23). Поділ Київської та піднесення Галицької унійних митрополій: Документи та матеріали ватиканських архівів (1802 – 1808 роки) / Упорядкування, вступ і коментарі В. Ададунова. Львів: Вид-во УКУ, 2019. 256 с. (Серія «Київське християнство», т. 19). Яременко М. Перед викликами уніфікації та дисциплінування: Київська православна митрополія у XVIII століття. Львів: В-во УКУ, 2017. 272 с. (Серія «Київське християнство», т. 4).
5	Християнські Церкви в Україні та діаспорі в другій половині XX – на початку XXI ст.	Ігор Скочияс. "Slavia Unita" в історії та культурі Київської митрополії кінця XVI – XVIII ст. / вст. ст. Максима Яременка; упоряд.: Оксана Вінниченко, Олексій Вінниченко, Ірина Скочияс, Ярослав Федорук, Максим Яременко. Львів – Київ: Український католицький університет, 2024. xvi + 840 с. (Серія "Київське християнство", т. 34).
6	Історія парафії, монастиря, єпархії та біографістика як напрями наукових досліджень церковної історіографії	На перехресті культур: Монастир і храм Пресвятої Трійці у Вільнюсі: Колективна монографія за ред. Альфредаса Бумблаускаса, Сальвіюса Кулявічюса та Ігоря Скочияса / 2-ге, виправл. й доповн. видання. Львів: Видавництво УКУ, 2018. 912 с. (Серія „Київське християнство”, т. 16). Скочияс І. Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII–XVIII століть: Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія. Т.2: Протоколи генеральних візитацій. Львів: Видво УКУ, 2004. CCVIII + 512 с.

		Собори Київської архієпархії XV–XVIII століть: документи і матеріали / заг. ред. та істор. нарис Ігоря Скочиліяса; упоряд. Дарії Сироїд, Ігоря Скочиліяса та Ірини Скочиліас. – Львів: Український католицький університет, 2022. – ссххх + 418 с. – (Серія «Київське християнство», т. 14). Юрій Волошин. Парафіяльна спільнота. Пирятинська протопопія другої половини XVIII ст. (соціально-історичний та історико-демографічний виміри). Львів: Український католицький університет 2023. – 420 с. (Серія «Київське християнство», т. 30).

2. Наукові дослідження

Науково-дослідний Інституту історії Церкви нашого закладу працює над реалізацією наступних проектів:

Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020): науково-довідкове видання (Відповідальні установи: Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, НДІ історії Церкви; Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра історії України і методики викладання; Державний архів Івано-Франківської області. Авторський колектив: Руслан Делятинський, Олег Єгреший, Андрія (Ольга) Маслій, Тарас Галян, Андрій Гресько. Термін виконання: 2022–2027 рр.);

Реабілітована пам'ять: сторінки історії Української Греко-Католицької Церкви в персоналіях (Комплексна держбюджетна тема науково-дослідної роботи (державний реєстраційний номер: 0123U103003; дата реєстрації 26.06.2023, термін виконання 01.07.2023–30.12.2028). Відповідальні установи: Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, НДІ історії Церкви; Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра історії України і методики викладання. Керівник – Ігор Райківський; виконавці теми: Олег Єгреший, Андрій Королько, Андрій Гресько, Руслан Делятинський, Андрія (Ольга) Маслій, Василь Гоголь);

Жива історія відродження УГКЦ: науково-дослідний і культурно-просвітницький проект (Відповідальні установи: Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, НДІ історії Церкви; Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра історії України і методики викладання; Український Католицький Університет, Інститут історії Церкви; Івано-Франківське Архієпархіальне Управління Української Греко-Католицької Церкви; Івано-Франківське обласне об'єднання ВУТ «Просвіта»

ім. Т. Шевченка. Авторський колектив: Руслан Делятинський, Андрея (Ольга) Маслій, Олег Єгрешій, Андрій Гресько, Михайло Макар, Андрій Туз, Михайло Січка, Ярема Петрів, Андрій Деркач. Термін виконання: 2025–2030 рр.).

Для реалізації цих проектів ми також використовуємо напрацювання «Київського християнства». Особливо цінними для нас є джерельна база:

1. Поділ Київської та піднесення Галицької унійних митрополій: Документи та матеріали ватиканських архівів (1802–1808 роки) / Упорядкування, вступ і коментарі Вадима Ададунова. Львів: Видавництво УКУ, 2019. 256 с. (Серія „Київське християнство”, т. 19).

2. Анджей Гіль, Ігор Скочиляс. Володимирсько-Берестейська єпархія XI–XVIII століть: історичні нариси. Львів: Вид-во Львівської політехніки 2013. 288 с. [= «Київське християнство», т. II, серія «Монографії», 2].

3. Білик В., Карліна О. Жива спільнота в імперському світі: Луцька греко-унійна єпархія кінця XVIII – першої третини XIX століть. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2018. 280 с. (Серія „Київське християнство”, т. 13).

4. Скочиляс Ігор. Галицька (Львівська) єпархія XII–XVII століть: організаційна структура та правовий статус. – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2010. – xxiv + 832 с. + 16 с. кольор. іл.

Хронологічними межами наукових досліджень працівників Інституту історії Церкви є XIX – XX ст. Однак історіографічний доробок досліджень, що виходить за вказані хронологічні рамки, для нас є важливим та істотним.

3. При написанні магістерських дипломних робіт нашими студентами, як джерелознавча база:

Вінтонів Іван (2022–2024 н. р.) тема роботи: «Розвиток структур Української Греко-Католицької Церкви в Україні та діаспорі як шлях досягнення Патріархату (2000–2020 рр.)» (Білик В., Карліна О. *Жива спільнота в імперському світі: Луцька греко-унійна єпархія кінця XVIII – першої третини XIX століть. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2018. 304 с. (серія „Київське християнство”, т. 13);*

Романишин Віталій (2022–2024 н. р.) тема роботи: «Історичний розвиток Гусятинського деканату Станиславівської єпархії Греко-Католицької Церкви (1885–1946 рр.)» (Скочиляс І. *Галицька (Львівська) єпархія XII – XVIII століть: організаційна структура та правовий статус. Львів: Вид-во УКУ, 2010. XXIV+832 с.; Скочиляс І. Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII – XVIII століть: Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія. Т.2: Протоколи генеральних візитацій. Львів: Вид-во УКУ, 2004. ССVIII + 512 с.);*

Котик Тарас (2024–2026 н. р.) тема роботи: «Постать святого Йосафата Кунцевича в історії Католицької Церкви» (*Святий Йосафат Кунцевич: документи і дослідження (до 400-ліття мученицької смерті) / упоряд.: Іван Альмес, Олег Дух. Львів: Вид-во УКУ, 2024. (Серія «Київське християнство», т. 33),*

а також як приклад дослідження та модель публікації джерельних матеріалів:

Галян Тарас (2023–2025 н. р.) тема роботи: «Візитаційні документи Станиславівської єпархії Греко-Католицької Церкви (1885–1946 рр.)». Об'єктом дослідження стали візитаційні документи Станиславівської єпархії Греко-Католицької Церкви за 1885–1946 роки, а предметом дослідження: процес формування візитаційних документів, стан їхньої збереженості та перспективи введення у науковий обіг, їх змістовне наповнення та значення для дослідження історії Греко-Католицької Церкви.

Дослідження стосується XIX – першої половини XX ст., але саме науковий доробок дослідників «Київського християнства» став зразком для упорядкування та дослідження візитаційних документів Станиславівської єпархії (Скочиляс І. *Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII-XVIII століть: Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія. Т. 2: Протоколи генеральних візитацій. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2004. ССVІІІ + 512 с.; Скочиляс І. Масові джерела з історії Унійної Церкви XVII–XVIII століть і перспективи студіювання киевохристиянської традиції в Україні // Скочиляс І. Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII-XVIII століть: Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія. Т. 2: Протоколи генеральних візитацій. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2004. С. XIV–XXX.)*

Програма «Київське християнство» є надзвичайно важливою, найперше для наукового середовища, пізніше для широкого загалу. Адже через дослідження та публікацію спадщини Київської Церкви ми можемо торкнутися до цієї епохи, зрозуміти виклики та процеси, які відбувалися, а також прослідкувати рефлексії наших попередників на ці виклики. Від себе хочемо подякувати науковцям за працю над цією програмою і побажати нових творчих здобутків.

*Стаття надійшла до редакції 09.11.2025 р.
Стаття рекомендована до друку 23.12.2025 р.*